

2016. aasta ajaloo põhikooli lõpueksamist

Kristina Rebane
sotsiaالainete peaspetsialist

Eksami eesmärgid

Alus: haridus- ja teadusministri määrus nr 54 § 9; vastu võetud 15.12.2015.

Vastavalt määrusele „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ on põhikooli lõpueksami eesmärk hinnata riiklike õppekavade või õpilase õppe aluseks oleva õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ja III kooliastme õpitulemuste omandatust selleks, et:

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase põhikooli lõpetamise kohta.

Eksami korraldus

2016. aasta ajaloo põhikooli lõpueksam toimus 13. juunil.

Ajaloo lõpueksami kirjutamiseks oli aega 2 tundi ja 30 minutit (150 minutit).

Eksamil vaheaega ei olnud. Eksamiülesannete vastamise järjekorra sai õpilane ise valida.

Eksamil said õpilased kasutada Regio ajalooatlast põhikoolile.

Eksam koosnes 20 ülesandest ja arutlusest. Eksamil oli võimalik saada kokku 75 punkti.

Eksamitöö hinnati koolis SA-s Innove koostatud hindamisjuhendi põhjal.

Eksami tase

Eksamiga kontrollitakse 9. klassi ajaloo ainekava Lähiajaloo kursuses õpitud Eesti ja üldajaloo ainesisu. Eksamitöö seotuse kohta õppe- ja kasvatuseesmärkide, õppekava üld- ja valdkonnapädevuste ning läbivate teemadega vaata 2016. aasta põhikooli ajaloo lõpueksami vastavustabelist õppekavale.

Eksamitöö tulemused

Eksamitöö sooritas 2016. aastal 357 õpilast, neist eesti keeles 286 (80,1%) ja vene keeles 71 (19,9%) õpilast. Kõik eksamitöö sooritajad olid ka valimis. Eksami sooritajate arv on aastast-aastasse võrdlemisi palju kõikunud (2014 – 390 õpilast, 2015 – 287 õpilast), ent ülejäänud andmed on sarnaseks jäänud.

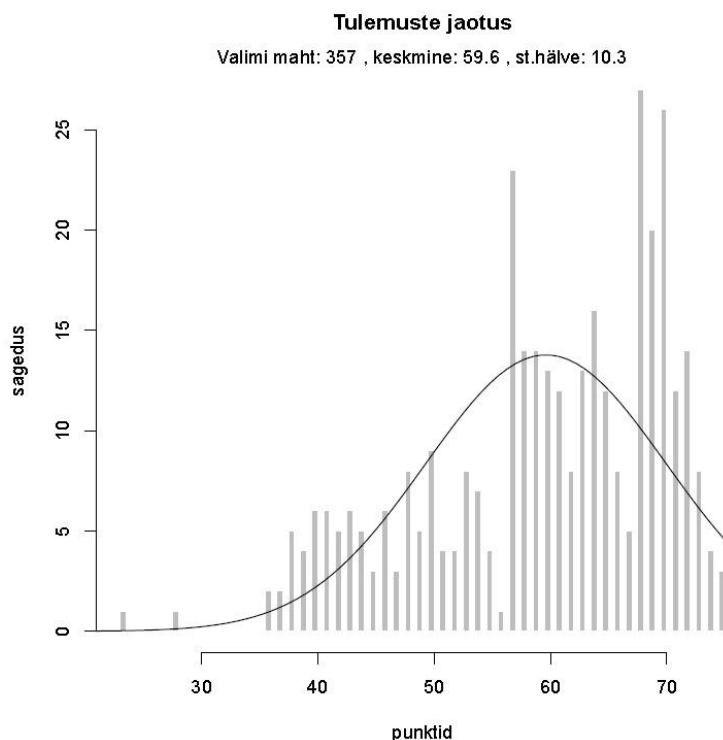
2016. aasta eksamitöös oli keskmine punktisumma 59,6 ja keskmine sooritus 79,5%. Kõrgeim tulemus oli 75 punkti ja madalaim 23 punkti. Keskmine saavutatud punktisumma ja keskmine sooritusprotsent on viimase nelja aasta lõikes olnud sarnane, erinev oli vaid 2014. aasta, mil tulemused olid oluliselt madalamad. Kuigi sellast aastast ei olnud keskmise tulemuse põhjal eelmiste aastatega võrreldes lihtsaim, on 2016. aasta keskmine tulemus ja mediaantulemus üksteisele viimase nelja aasta kõige lähemal ehk eksaminandide tase on olnud viimaste aastate ühtlaseim. Sellele viitab ka madal mittedooritajate protsent (1,7%) ja kõrge minimaalne saavutatud punktisumma (23 punkti).

Tabel 1. Ajaloo lõpueksami tulemuste üldandmed 2013–2016

	Valim	Võimalik max	Max	Keskm	Min	Keskm (%)	Mediaan	Edukus (%)	Kvaliteet (%)
2016	357	75	75	59,6	23	79,5	61	98,3	70,9
2015	287	75	75	61,1	13	81,4	64	97,6	74,2
2014	390	75	75	55,9	8	74,5	60	87,7	64,4
2013	331	75	75	62,2	11	82,9	65	99,1	85,5

Põhikooli ajaloo lõpueksami tulemused

Joonis 1. 2016. aasta ajaloo lõpueksami tulemuste jaotuskõver koos trendiga

Joonisel 1 on näha 2016. aasta ajaloo lõpueksami tulemuste jaotuskõver, kus on ära toodud punktisummade esinemise sagedused. Võib öelda, et eksam oli õpilastele jõukohane ning suuri ootamatusi ei esinenud. Probleemiks aga, nagu ka varasematel aastatel, on ka sel aastal selged väljalöögid hindepieridel: väga vähe on olnud 56-punktiseid töid (viimane punktisumma, millega saab hinde „3“), ent samas väga palju 57-punktiseid töid (esimene punktisumma, millega saab hinde „4“). Samasugune trend on nähtav hinnete „4“ ja „5“ piiridel: 67-punktiseid töid on vähe, aga 68-punktiseid töid palju. See tähendab, et õpetajad on punktisummat n-ö venitanud õpilasele kõrgema hinde panemise eesmärgil ning seetõttu pole töid alati objektiivselt hinnatud. Seda kinnitab ka SA-sse Innove saadetud eksamitöödega tutvumine, mille käigus on ilmnunud väga üldsõnaliste ning mõnikord ka suisa valede vastuste õigeks lugemist, et õpilasele parem hinne panna.

Tabel 2. Keskmine tulemus koolitüübi järgi

	N	N (%)	AUP	Keskm	ÜUP	Keskm (%)	Min	Mediaan	Max	St. hälve
gümnaasium koos põhikooli klassidega	6	1,7	50,0	62,0	74,0	82,7	40	68	70	11,4
lasteaed-põhikool	17	4,8	58,8	62,5	66,2	83,3	47	63	73	7,2
põhikool	141	39,5	58,2	59,9	61,6	79,8	23	61	75	10,1
põhikool ja gümnaasium koos	193	54,1	57,6	59,1	60,6	78,8	28	61	75	10,7
Kokku	357	100,0	58,5	59,6	60,7	79,5	23	61	75	10,3

Keskmise tulemuse erinevus kooli tüübi järgi ei olnud väga suur. Kõrgeima keskmise tulemuse 62,5 punkti said lasteaed-põhikoolides õppivad õpilased. Madalaima keskmise tulemuse 59,1 punkti saavutasid õpilased, kes õpivad ühe asutusena tegutsevates põhikoolides-gümnaasiumites. Tabelist aga nähtub, et eksaminandide arv oli kooli tüüpide järgi väga kõikuv, nii et kaugeleulatuvaid järeldusi ei saa toodud keskmiste järgi teha.

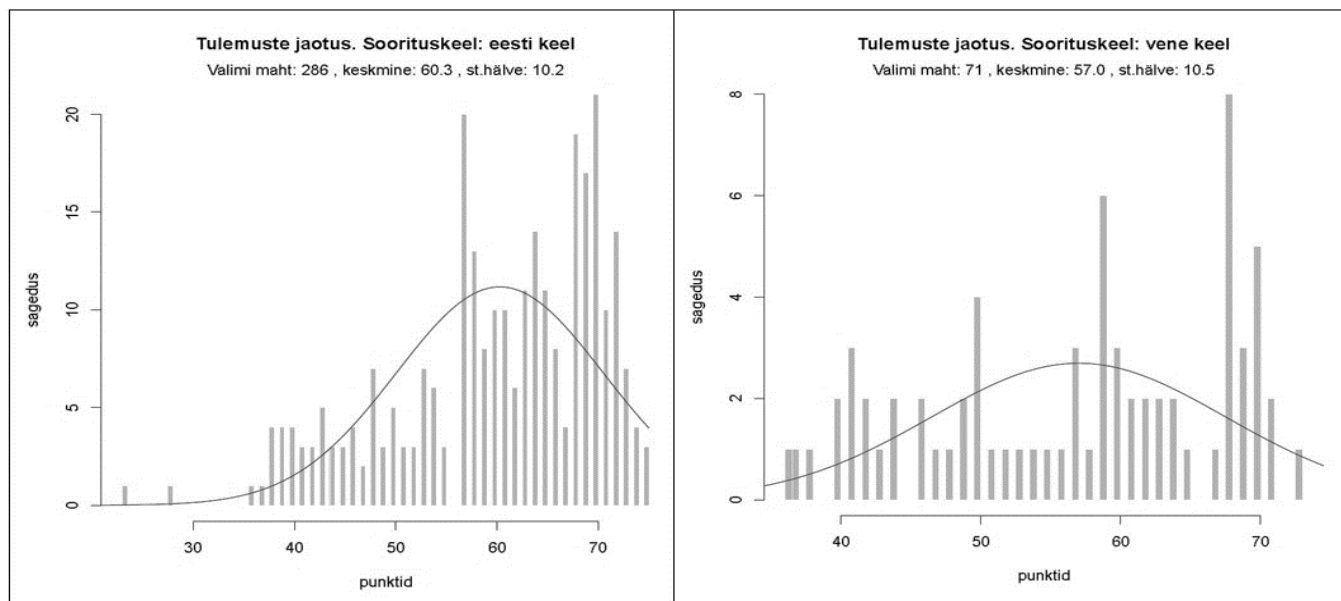
Tabel 3. Aastahinde (veergude pealkirjad) ning eksamitöö hinnete (ridade pealkirjad) sagedused

Aasta Eksam	2	3	4	5	Kokku
2	0	4	2	0	6
3	1	27	52	18	98
4	0	2	40	95	137
5	0	0	11	102	113
Kokku	1	33	105	215	354

Aasta- ja eksamihinded korreleeruvad sel aastal paremini kui eelmisel aastal: korrelatsioon aastahinnete keskmise ja eksamitöö hinde vahel oli 0,62 (2015. a – 0,37; 2014. a – 0,67).

Siiski tuleb välja, et kohati hindavad koolid õpilaste teadmisi üle, sest 215-st aastahindega „5” õpilasest suutis vaid 102 saavutada ka eksami eest kõrgeima hinde, 95 õpilast saavutasid hinde „4” ning 18 õpilast hinde „3”. Samasugune tendents on märgatav ka hinde „4” puhul: hea aastahindega hinnati 105 õpilast, ent eksami suutsid samale hindele sooritada vaid 40, ülejäänute tulemus jäi pigem madalamale (52 õpilast said hindeks „3”) kui kõrgemale (vaid 11 õpilast said hindeks „5”).

Joonis 2. Ajaloo lõpueksami tulemuste jaotuskõver soorituskeele lõikes

Tabel 4. Eksamitulemused soorituskeele järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	St. hälve
Eesti keel	286	80,1	59,1	60,3	61,5	80,4	23	62	75	10,2
Vene keel	71	19,9	54,5	57,0	59,5	76,0	36	59	73	10,5
Kokku	357	100,0	58,5	59,6	60,7	79,5	23	61	75	10,3

Tabel 5. Edukuse ja kvaliteedi näitajad soorituskeele järgi

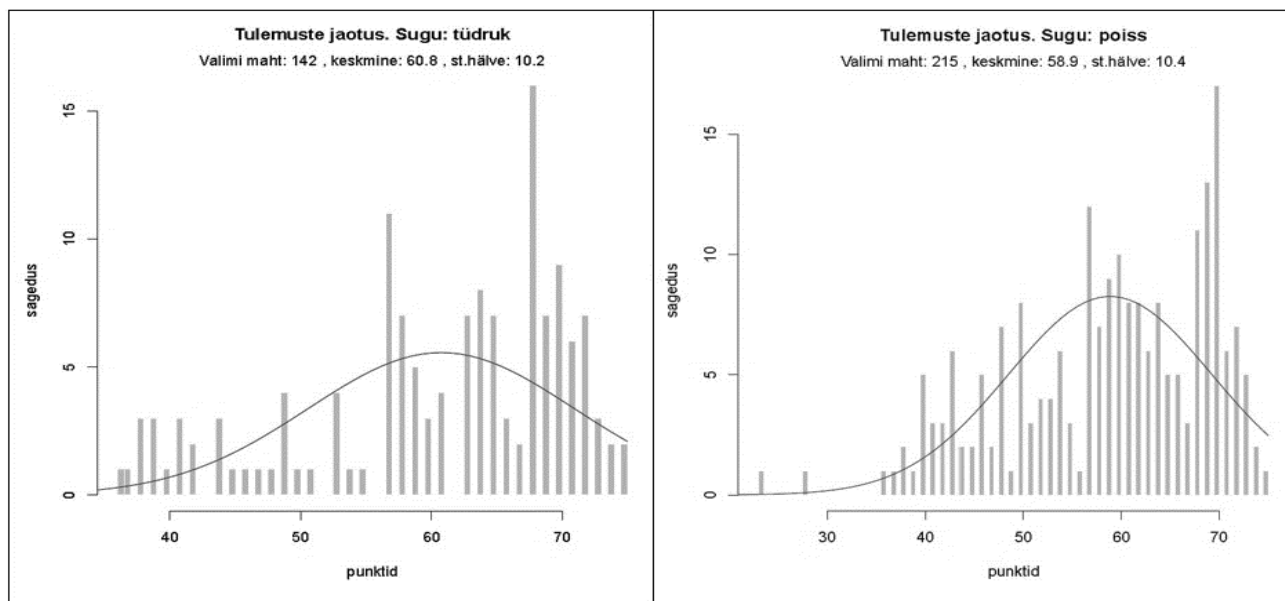
	N	edukus	kvaliteet	edukus (%)	kvaliteet (%)
Eesti keel	286	282	210	98,6	73,4
Vene keel	71	69	43	97,2	60,6
Kokku	357	351	253	98,3	70,9

Tabel 6. Hinnete võrdlus soorituskeele põhjal

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
Eesti keel	286	4,56	4,05
Vene keel	71	4,30	3,85
Kokku	357	4,51	4,01

Eksaminandidest oli eesti keeles eksamitöö sooritanute osakaal 80,1% ja vene keeles 19,9%. Vene keeles eksamitöö sooritanute keskmine (54,5 p) oli 4,6 punkti madalam (2015 – 6,4 p) kui eesti keeles sooritanutel (59,1 p). Samas madalaim kogutud punktisumma jäi vene keeles sooritajatel 13 punkti võrra paremaks kui eesti keeles töö sooritanud õpilastel. Maksimumpunktidele kirjutati tööd vaid eesti keeles, venekeelse eksamitöö puhul jäi parim tulemus kahe punkti võrra maksimumist puudu. Edukalt lahendasid eksamit nii vene keeles (97,2%) kui eesti keeles (98,6%) töö kirjutanud õpilased. Kvaliteedi osas edestasid eesti keeles töö sooritajad 12,8 protsendipunkti võrra vene keeles töö sooritanud õpilaste tulemusi.

Joonis 3. Ajaloo lõpueksami tulemuste jaotuskõver sugude lõikes

Tabel 7. Eksamitulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜÜP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	St. hälve
M	215	60,2	57,5	58,9	60,3	78,5	23	60	75	10,4
N	142	39,8	59,1	60,8	62,4	81,0	36	64	75	10,2
Kokku	357	100,0	58,5	59,6	60,7	79,5	23	61	75	10,3

Tabel 8. Edukuse ja kvaliteedi näitajad soo järgi

	N	edukus	kvaliteet	edukus (%)	kvaliteet (%)
M	215	211	144	98,1	67,0
N	142	140	109	98,6	76,8
Kokku	357	351	253	98,3	70,9

Tabel 9. Hinnete võrdlus soo põhjal

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
M	215	4,41	3,94
N	142	4,65	4,12
Kokku	357	4,51	4,01

Sarnaselt eelmiste aastatega oli sel aastal poisse (60,2% eksaminandidest) eksamil rohkem kui tüdrukuid (39,8%). Erinevalt varasemast ei olnud aga sel aastal poiste ja tüdrukute keskmistes eksamitulemustes väga suuri erinevusi; sel aastal kogusid tüdrukud keskmiselt 59,1 punkti ning poisid 57,5 punkti. Võrreldes 2015. aasta ajaloo eksamitulemustega on ühe võrra langenud mitterahuldava eksamitulemuse saanud õpilaste osakaal, vaid kaks tüdrukut ja neli poissi ei suutnud saavutada hinnet „3” (2015. a – kuus poissi ja üks tüdruk; 2014. a – 35 poissi ja 13 tüdrukut). Kui edukalt eksami sooritamisel olid poiste ja tüdrukute tulemused sarnased, siis tüdrukud (76,8%) lahendasid eksami kvaliteetsemalt 9,8 protsendipunkti võrra enam kui poisid (67%).

Eksami üksikülesannete vastuste analüüs

I osa. Arutlus (15 punkti)

Arutluse kirjutamise eest oli võimalik saada maksimaalselt 15 punkti. Eksaminandil oli võimalik valida nelja arutlusteema vahel. Keskmine punktisumma oli 11,8 punkti, sooritusprotsent 78,5.

Sarnaselt eelmisele aastale meeldis eksaminandidele enim arutleda külma sõja teemadel: populaarseimaks kujunes IV teema „Külm sõda oli suurim vastasseis“, mille valis **167** eksaminandi, populaarsuselt teine oli III teema „Miks algas II maailmasõda?“, millel soovis arutleda **112** eksaminandi. Kõige vähem kirjutati II teemal „Miks õnnestus 20. augustil 1991. aastal Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine?“ ning vaid veidi enam I teemal „Demokraatia ja autoritarism Eestis 1918–1939“. Eestikesksed teemad olid nii sel kui ka eelmisel aastal vähem populaarsed kui laiema Euroopa ajalooga seonduv teemadering; arvatavasti puudutatakse tundides Eestiga seonduvaid teemasid proportsionaalselt nii palju vähem, et need ei kinnistu õpilastel piisavalt hästi. Oma osa võib olla aga ka filmidel, kirjandusel ja muudel meediakanalitel, milledes kajastatakse enam rahvusvahelisel areenil toimunut.

Arutluste keskmised punktisummad olid sel aastal kolme teema puhul võrdlemisi ühtlased – II ja IV teema eest koguti **12** punkti ning I teema eest **12,1** punkti – mõnevõrra madalamaks jäi III teema eest saadud punktisumma, milleks oli keskmiselt **11,3** punkti.

Poiste keskmine punktisumma oli 0,8 punkti võrra tüdrukute keskmisest madalam, mis on oluliselt väiksem erinevus kui eelmisel aastal (erinevus 1,64 punkti), selle aasta tulemused olid vastavalt 11,5 ja 12,3 punkti. Eesti keeles eksamitöö sooritanute arutluse keskmine tulemus oli 12 ja vene keeles 11 punkti, sarnased tulemuste erinevused olid ka 2015. ja 2013. aasta eksamitel. Erinev oli 2014. aasta, mil eesti ja vene keeles eksami sooritajate arutluse eest kogutud punktisumma erinevus oli oluliselt suurem.

Tabel 10. Arutluse tulemused valitud teema põhjal

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskm (%)	Min	Mediaan	Max	St. hälve
1	46	12,9	11,3	12,1	12,9	80,7	2	13	15	2,7
2	32	9,0	11,0	12,0	13,0	80,0	4	13	15	2,7
3	112	31,4	10,7	11,3	11,9	75,2	3	12	15	3,1
4	167	46,8	11,5	12,0	12,4	79,8	0	13	15	3,0
Kokku	357	100,0	11,5	11,8	12,1	78,5	0	13	15	3,0

Tabel 11. Arutluse tulemused soo põhjal

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	St. hälve
M	215	60,2	11,0	11,5	11,9	76,4	2	12	15	3,0
N	142	39,8	11,8	12,3	12,7	81,7	0	13	15	2,9
Kokku	357	100,0	11,5	11,8	12,1	78,5	0	13	15	3,0

Tabel 12. Arutluse tulemused soorituskeele põhjal

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskm %	Min	Mediaan	Max	St. hälve
Eesti keel	286	80,1	11,6	12,0	12,3	79,8	0	13	15	2,9
Vene keel	71	19,9	10,2	11,0	11,8	73,1	4	12	15	3,3
Kokku	357	100,0	11,5	11,8	12,1	78,5	0	13	15	3,0

Arutluse tulemused osaoskuste kaupa

Arutlust tervikuna hinnati 15-punkti süsteemis, ent eraldi hinnati kuut osaoskust: struktuur, analüüs, ajastu tundmine, faktid, järeldused ja hinnangud ning õigekiri. Kui vaadata arutluse tulemusi osade kaupa, siis ilmneb, et kõige paremini osatakse teemat ajastusse paigutada (keskmine sooritus 89,22%). Järgneb töö struktureerimise oskus (keskmine sooritus 84,87%) ja seejärel õigekiri (keskmine sooritus 79,06%). Ajalootundmist eeldavatest osaoskustest oli kõrgeim faktide tundmine (sooritus 78,43%). Kõige madalam oli aga teema analüüsimise oskus (keskmine sooritus 71,99%) ning pisut kõrgem eelnevast järelduste tegemise oskus (keskmine sooritus 73,81%). Tulemustest võib järeldada, et kuigi õpilased suudavad teema ära õppida, jääb puudu seisukohtade põhjendamise ning sündmuste omavahel sidumise oskusest. Kindlasti aitaks siinkohal kaasa arutluse kirjutamine ajalootundides, et õpilastel tekiks harjumus ajaloosündmusi analüüsida, toimunud sündmusi omavahel siduda ning toimunut selgitada ja põhjendada.

Tabel 13. Arutluse aspektide sooritusprotsendid teemade lõikes

	N	N (%)	Struktuur	Analüüs	Ajastu	Faktid	Järeldused	Õigekiri
1	46	12,89	89,13	75,00	91,30	77,54	75,00	83,70
2	32	8,96	81,25	72,66	90,62	79,17	79,69	84,38
3	112	31,37	80,80	68,97	87,50	78,27	67,41	72,77
4	167	46,78	87,13	73,05	89,52	78,64	76,65	80,99
Kokku	357	100,00	84,87	71,99	89,22	78,43	73,81	79,06

II osa. Ülesanded (60 punkti)

Tabel 14. Ülesannete lahendatus (keskmine tulemus protsentides)

	Min	Keskm	Keskm (%)	Max	P (%)	T (%)	E (%)	V (%)	EP (%)	ET (%)	VP (%)	VT (%)
Arutlus	0	11,8	78,5	15	76,4	81,7	79,8	73,1	78,0	82,2	71,6	78,0
I_1	0	4,5	75,7	6	72,8	80,2	78,2	65,7	75,7	81,5	64,2	70,6
I_2	1	3,6	88,9	4	87,2	91,4	90,1	83,8	88,4	92,4	83,8	83,8
II_1	0	2,0	65,5	3	65,6	65,3	65,6	64,8	66,9	64,0	61,7	74,5
II_2	0	1,9	94,0	2	92,9	95,8	95,7	87,3	94,3	97,6	88,9	82,4
II_3	0	2,4	81,3	3	78,6	85,4	81,9	78,9	78,5	86,4	79,0	78,4
II_4	0	1,1	53,7	2	52,0	56,3	54,5	50,7	52,3	57,2	50,9	50,0
III_1	1	2,7	90,9	3	91,2	90,6	91,0	90,6	91,3	90,7	90,7	90,2
III_2	0	1,5	74,6	2	74,8	74,3	77,5	62,7	78,4	76,4	63,9	58,8
III_3	1	2,5	82,4	3	82,5	82,4	81,0	88,3	81,0	81,1	87,0	92,2
III_4	0	1,8	89,4	2	89,0	90,1	90,5	85,2	90,2	90,8	85,2	85,3
IV_1	0	3,2	80,0	4	81,0	78,5	80,2	79,6	80,9	79,2	81,5	73,5
IV_2	0	1,4	70,2	2	68,4	72,9	69,9	71,1	66,8	74,0	73,1	64,7
IV_3	0	3,4	84,9	4	84,4	85,6	85,8	81,0	85,9	85,8	80,1	83,8
V_1	0	1,9	92,9	2	93,3	92,3	93,0	92,3	94,1	91,6	90,7	97,1
V_2	0	2,9	73,6	4	74,2	72,7	73,0	76,1	73,7	72,2	75,9	76,5
VI_1	0	2,7	90,8	3	90,9	90,6	91,1	89,7	92,0	89,9	87,7	96,1
VI_2	0	2,2	74,5	3	74,4	74,6	76,7	65,7	77,4	75,7	65,4	66,7
VI_3	0	2,8	69,4	4	68,1	71,3	70,3	65,8	69,1	71,8	65,3	67,6
VII_1	0	1,7	84,3	2	82,3	87,3	85,0	81,7	82,3	88,4	82,4	79,4
VII_2	0	1,7	83,6	2	84,0	83,1	83,7	83,1	84,8	82,4	81,5	88,2

Tabelis kasutatud lühendid:

Min – minimaalne tulemus punktides;

Max – maksimaalne tulemus punktides;

Keskm – keskmine punktisumma;

Keskm % - keskmine sooritusprotsent;

P % - poiste keskmine sooritusprotsent;

T % - tüdrukute keskmine sooritusprotsent;

E % - eesti keeles eksamitöö sooritanute keskmine sooritusprotsent;

V % - vene keeles töö sooritanute keskmine sooritusprotsent;

EP % - eesti keeles eksamitöö sooritanud poiste keskmine sooritusprotsent;

ET % - eesti keeles eksamitöö sooritanud tüdrukute keskmine sooritusprotsent;

VP % - vene keeles eksamitöö sooritanud poiste keskmine sooritusprotsent;

VT % - vene keeles eksamitöö sooritanud tüdrukute keskmine sooritusprotsent.

Vene keeles töö sooritanud õpilased saavutasid kolmes ülesandes parema tulemuse kui eesti keeles töö kirjutanud eksaminandid. Vene keeles kirjutajad olid edukamad ülesannetes, kus tuli eristada Eesti Vabariiki 1930. ja 2000. aastal (ülesanne III_3), kus tuli põhjendada, kas esimese maailmasõja tulemused soodustasid demokraatia laienemist (ülesanne IV_2) ja kus tuli käsitleda Teherani konverentsi ja seal osalenud riigijuhte (ülesanne V_2). Kõige suurem erinevus keskmises sooritusprotsendis ilmnis ülesandes, kus pidi foto põhjal ära tundma, et kujutatud oli Lennart Meri asumist presidendi ametisse 1992. aastal (ülesanne III_2), eesti keeles kirjutajatel oli keskmine sooritus 77,5% ning vene keeles kirjutajatel 62,7%.

Võrreldes eelmise aastaga saavutasid poisid rohkemates ülesannetes tüdrukutest kõrgemaid tulemusi: sel aastal lahendasid poisid paremini üheksa ülesannet (2015 – kaks ülesannet; 2014 – kaheksa ülesannet), ent edumaa oli väga väike. Kõige enam edestasid poisid tüdrukuid 2,5 protsendipunktiga (poisid 81% ja tüdrukud 78,5%) ülesandes, kus pidi märkima, millised riigijuhid tulid võimule ülemaailmse majanduskriisi ajal (ülesanne IV_1). Tüdrukute parim tulemus oli aga poiste omast 7,4 protsendipunkti võrra parem – vabadussõda puudutava ülesande lahendasid tüdrukud oluliselt edukamalt (ülesanne I_1).

Üldiselt võib öelda, et mitmed ülesanded olid õpilastele lihtsad: keskmine lahendatus oli üle 90% nelja ülesande puhul. Alla 60% lahendatus oli vaid ühel ülesandel ning alla 70% lahendatus veel kahel ülesandel. Ülejäänud 13 ülesande ja arutluse keskmine sooritatus jäi 70% ja 89,9% vahele, mil oli kooskõlas eksamitöö keskmise sooritusprotsendiga (79,4%).

Järgnevalt on ära toodud ja lühidalt analüüsitud nelja kõige kõrgema (üle 90%) ja kolme kõige madalama (alla 70%) keskmise lahendatusega ülesannet.

Joonis 4. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

2. Kultuur Eesti NSV-s. 2 p

Vasta küsimustele fotode ja oma teadmiste põhjal.

Foto A

Foto B

2.1. Kummal fotol on kujutatud laulupeo rongkäiku nõukogude Eestis? Põhjenda. 1 p

Foto: _____

Põhjendus: _____

2.2. Miks olid laulupeod nõukogude perioodil eestlaste jaoks olulised? 1 p

Kõige paremini lahendasid õpilased ülesande (II_2, keskmine lahendatus 94%) laulupidude kohta Eestis nõukogude perioodil, kus pidi pildi põhjal otsustama, kas tegu on laulupeoga ENSV-s või taasiseseisvunud Eestis ning selgitama laulupidude tähtsust nõukogude ajal. Nimetatud ülesanded oli ilmselt lihtne pildi põhjal aru saada, milline on nõukogudeaegne rongkäik, ent ka teine alaülesanne oli õpilastele lihtne.

Joonis 5. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

1. Enne teise maailmasõja algust sõlmiti kaks olulist lepingut: Müncheneri kokkulepe ja Molotovi-Ribbentropi pakt. Kumba lepingut iseloomustavad järgnevalt toodud faktid? Märki lepingu lahtrisse kas Müncheneri kokkulepe või MRP (Molotovi-Ribbentropi pakt). 2 p (4 õiget 2 p, 2-3 õiget 1 p)

Faktid	Leping
Lepinguga otsustati Tšehhoslovakkia saatuse ilma Tšehhoslovakkia osalemiseta.	
Lepingu tulemusena kaotasid Balti riigid iseseisvuse.	
Leping sõlmiti Suurbritannia ja Prantsusmaa osavõtul.	
Üheksa päeva pärast lepingu sõlmimist algas teine maailmasõda.	

Väga hästi tundsid õpilased ka teise maailmasõja eel loodud lepinguid ning lahendasid keskmiselt 92,9% sooritusega ülesande, kus tuli määrata, kas fakt käib Müncheneri

kokkuleppe või Molotovi-Ribbentropi pakti kohta (V_1). Nimetatud teemat käsitletakse tundides põhjalikult ning samuti lihtsustas ülesannet, et kaks võimalikku varianti olid juhendis ära nimetatud.

Joonis 6. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

1. Kas esitatud väide on õige või vale? Märki õige väite järel pluss (+) ja vale väite järel miinus (-). 3 p (5 õiget 3 p, 3–4 õiget 2 p, 1–2 õiget 1 p)

Väited	+/-
Võõrväed lahkusid Eestist iseseisvuse taastamise aastal.	
1992. aastal sai iseseisvuse taastanud Eesti esimeseks põhiseadusjärgseks peaministriks Mart Laar.	
Pärast iseseisvuse taastamist läks Eesti üle turumajandusele.	
Eesti liitus samal aastal nii Euroopa Liidu kui ÜRO-ga.	
Iseseisvuse taastamisele järgneval aastal võeti rahareformiga kasutusele eurod.	

Hätta ei jäänud ka iseseisvuse taastanud Eesti kohta käivate väidete õigeks või valeks määramisega (III_1, keskmine sooritus 90,9%). Ka siin on tegu rohkelt käsitlust leidnud teemadega; samuti kattub ülesande temaatika osaliselt ühiskonnaõpetuses käsitletavate teemadega, nii et teadmised on õpilastel paremini kinnistunud.

Joonis 7. Kõrge keskmise sooritusega ülesanne

1. Töö kaardiga. 3 p
Kasuta vajadusel „Ajaloo atlas põhikoolile“ (kaart nr 100, lk 87).
Too iga liidu puhul kaks näidet selle liikmesriikide kohta Euroopa riikide hulgas.

1.1. Külma sõja ajal NATO-sse kuulunud Euroopa riigid:

1) _____

2) _____

1.2. Külma sõja ajal Varssavi Lepingu Organisatsiooni kuulunud riigid:

1) _____

2) _____

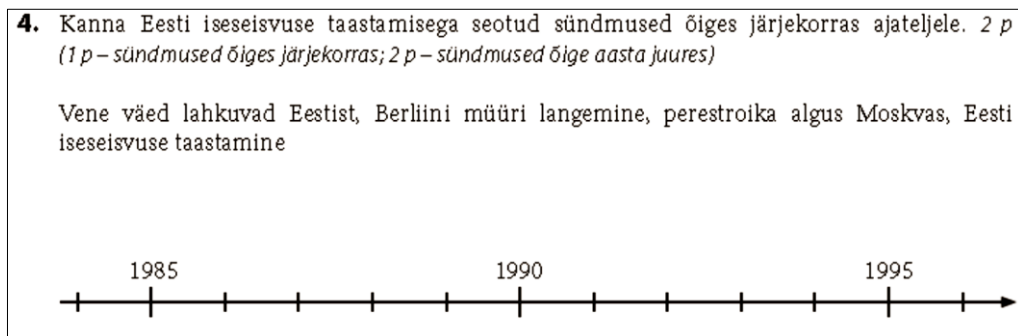
1.3. Külma sõja ajal neutraalsed Euroopa riigid:

1) _____

2) _____

Peaaegu sama hästi kui eelmist ülesannet oskasid eksaminandid kasutada ka atlasi ning tuua selle abil näiteid riikidest, mis kuulusid külma sõja ajal NATO-sse, Varssavi Lepingu Organisatsiooni või olid neutraalsed (VI_1, keskmine sooritus 90,8%). Suures osas oli ülesanne ilmselt lahendatav ka atlase abita. Kõige rohkem eksiti ülaltoodud ülesandes Varssavi Lepingu Organisatsiooni kuulunud riikide märkimisel ning kõige vähem neutraalsete riikidega, ent raskusi see ülesanne ei valmistanud.

Joonis 8. Madala keskmise sooritusega ülesanne

Keskmiselt kõige madalam sooritus – 53,7% – oli ülesandel, kus pidi ajateljel õige aastaarvu juurde märkima Eesti iseseisvuse taastamisega seotud sündmusi (II_4). Tegu oli ainsa ülesandega, kus lahendatus jäi alla 60%. Kuigi ülesanne käsitles olulisi ning iseseisvuse taastamisega seotud sündmusi, valmistas õpilastele ilmselt raskusi just samal ajal välismaal toimuv; arvatavasti ei osatud teljele õigesti paigutada just Berliini müüri langemist ja perestroika algust Moskvast.

Joonis 9. Madala keskmise sooritusega ülesanne

1. Elu Eesti NSV-s. 3 p
Kas järgnevalt toodud sündmused (A–F) toimusid enne või pärast Tallinn–Helsingi laevaliini avamist 1965. aastal? Paiguta sündmuse ees olev täht õigesse lahtrisse. 3 p (6 õiget 3 p, 4–5 õiget 2 p, 2–3 õiget 1 p)

A – esimene sõjajärgne laulupidu Eesti NSV-s
B – „40 kiri“
C – kollektiviseerimise algus
D – märtsiküüditamine
E – tööd alustab Eesti Televisioon
F – Moskva olümpiamängude purjeregatt Tallinnas

Enne	Tallinn–Helsingi laevaliini avamine 1965. aastal	Pärast

Alla 70% jäi lahendatus veel kahes ülesandes. 65,5% keskmine sooritus saavutati Eesti NSV elu puudutavas ülesandes, kus pidi kuus sündmust paigutama kas enne või pärast Tallinn–Helsingi laevaliini avamist toimuvaks (II_1). Kuigi antud ülesanne otseselt daatumite teadmist ei nõudnud, pidi õpilane siiski teadma, kas sündmused leidsid aset enne või pärast 1965. aastat. Paraku on aga just kultuuri ja olmega seotud teemad need, mis ajapuudusel kõrvale jäetakse ning arvatavasti osalt just seetõttu oligi sooritus nimetatud ülesandes võrdlemisi madal.

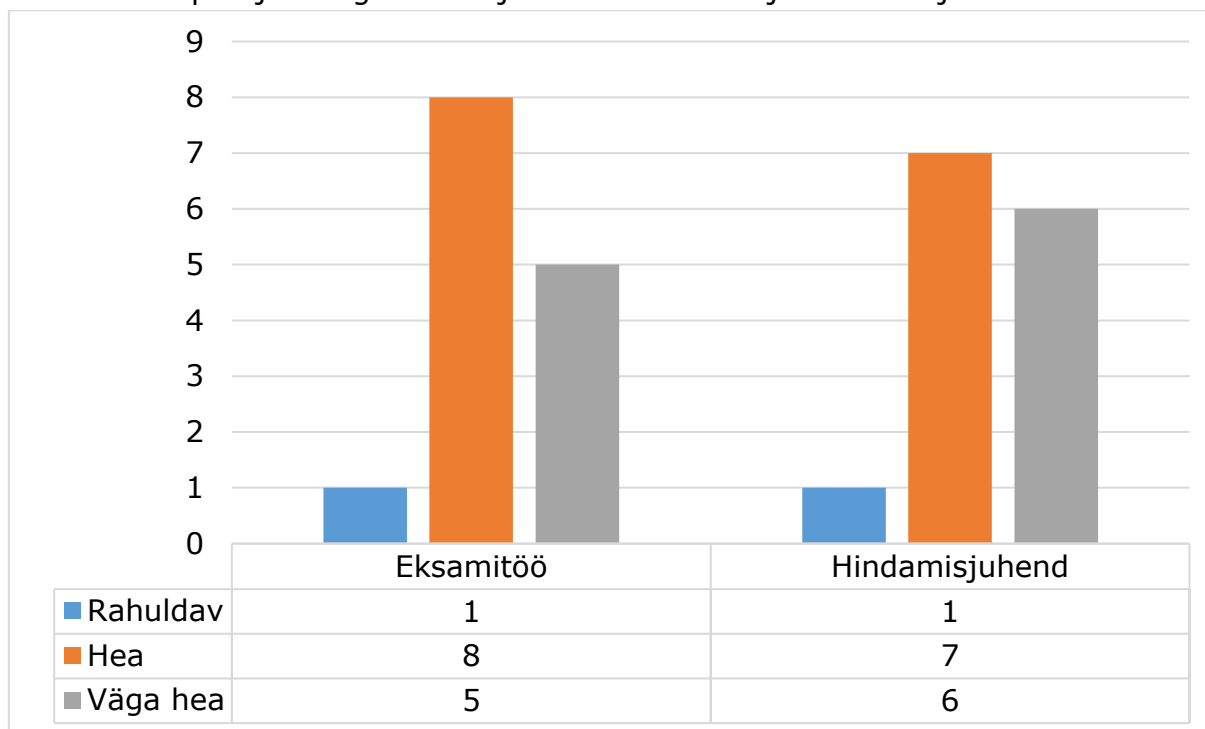
Joonis 10. Madala keskmise sooritusega ülesanne

3. Kommunismi kokkuvarisemine Ida-Euroopas. 4 p 3.1. Miks varises kommunism kokku? Nimeta kaks põhjust. 2 p 1) Siseriiklikust olukorrast tulenev põhjus: _____ _____ 2) Rahvusvahelisest olukorrast tulenev põhjus: _____ _____ 3.2. Mis muutus idabloki riikide majanduses ja poliitilises elus pärast kommunistlike režiimide kokkuvarisemist? Esita kummastki toodud valdkonnast üks näide. 2 p Majanduses: _____ Poliitikas: _____
--

Alla 70% oli keskmine sooritus (69,45%) ka ülesandes, kus pidi vastama erinevatele küsimustele kommunismi kokkuvarisemise kohta Ida-Euroopas (VI_3). Kui õpilased oskasid üsna hästi nimetada, mis muudatused kaasnesid riikide majanduses ja poliitilises elus pärast kommunismi kokkuvarisemist (keskmised sooritused vastavalt 79,8% ja 78,2%), siis rahvusvahelisest olukorrast tulenevate kommunismi kokkuvarisemise põhjuste nimetamine osutus oluliselt keerulisemaks, keskmine sooritus oli vaid 53,2%. Kommunismi kokkuvarisemise põhjused on aga alati õpilastele keerukad olnud ning nende mehhanismide selgitamisega tuleks koolitundides tööd teha.

Õpetajate tagasiside

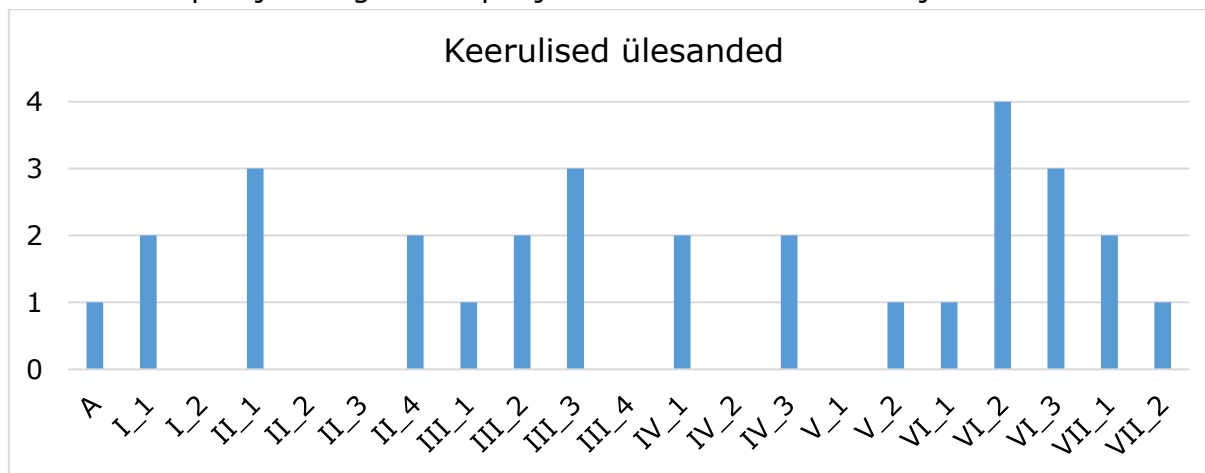
Joonis 11. Õpetajate tagasiside ajaloo eksamitööle ja hindamisjuhendile

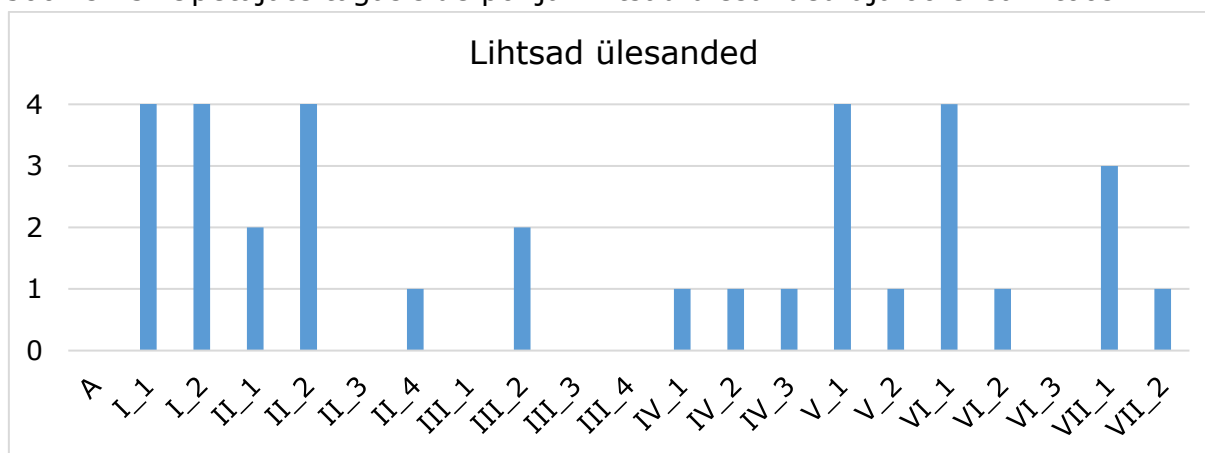
Ajaloo lõpueksami tagasiside küsitlusele vastas 14 õpetajat, mis on väga väike hulk, et põhjalikke järeldusi teha. Üldiselt olid hinnangud nii eksamitööle kui ka hindamisjuhendile positiivsed. Vaid ühel korral hinnati eksamitöö ja hindamisjuhend „rahuldavaks“, ülejäänud hinnangud olid kas „head“ või „väga head“. Kahjuks „rahuldava“ hinnangu andnud õpetajad ei põhjendanud, mida saaks järgmistel aastatel paremini teha.

Eksamile hinnangut andes oli positiivsena välja toodud eksami korrektset vormistust, konkreetset hindamisjuhendit ning uut punktide märkimise süsteemi, mis võimaldas punkte kiiremini kokku lugeda. Kiideti ka võimalust lugeda õigeks sisult õigeid vastuseid, mida hindamisjuhendis kirjas pole, sest õpilased võivad end erinevalt väljendada. Negatiivse poole pealt toodi välja, et arutluse hindamisjuhend võiks leebem olla ning kui õpilasel on probleeme kirjaliku väljendusoskusega, siis on arutluse kirjutamine väga raske.

Joonis 12. Õpetajate tagasiside põhjal keerulised ülesanded ajaloo eksamitöös

Joonis 13. Õpetajate tagasiside põhjal lihtsad ülesanded ajaloo eksamitöös

Õpetajate seisukohti lihtsamate ja keerukamate ülesannete osas on raske võrrelda. Esiteks olid mõned õpetajad toonud kolme ülesande asemel vaid 1–2 ning teised seevastu kolmest enam. Mõnel juhul oli ära toodud terve ülesanne, teisel juhul vaid osis ehk üksikküsimus mahukama ülesande sees. Kolmandaks oli vastajaid niivõrd vähe, et mitmeid ülesandeid mainiti vaid üks kord.

Siinkohal on ära toodud kõik ülesanded, mida mainiti ning selleks, et pilt liiga kirjuks ei läheks, on osiste kohta tehtud märkused laiendatud tervele ülesandele.

Kõige enam nimetati keerukana ülesannet, kus pidi tooma kolme külma sõja kriisi tulemused (VI_2). Eksami tulemusi vaadates on see aga üsna tavapäraselt lahendatud ülesannete seas – keskmine lahendatus 74,5%.

Kolm õpetajat mainisid rasketena ülesandeid II_1 (laulupeo rongkäik), III_3 (Lennart Meri asumine presidendi ametisse) ja VI_3 (kommunismi kokkuvarisemine). Laulupidude rongkäiku nõukogude Eestis ning taasiseseisvunud Eestis puudutanud ülesanne oli tegelikkuses aga kõige paremini lahendatud ülesanne. Lennart Meri ametisse asumist kujutanud pildiga ülesanne oli keskmise lahendatusega ning kommunismi kokkuvarisemist kajastanud ülesanne oli tõepoolest õpilastele keerukas.

Pigem võib aga öelda, et õpetajad ei hinnanud õpilased teadmisi ja oskusi õigesti ning pidasid keerukaks ülesandeid, mis seda eksaminandidele endile ei olnud.

Lihtsaks peeti päris mitmeid ülesandeid, nelja õpetaja poolt mainiti lihtsana viit erinevat ülesannet. Graafikult joonistub välja, et kaks nendest olid töö alguse ülesanded ehk Eesti ajalugu puudutavast osast (I_1 ja I_2), lisaks neile laulupidusid puudutav ülesanne (II_2), Molotovi-Ribbentropi pakti ning Müncheni kokkuleppe lepingupunkte kajastav ülesanne (V_1) ning ajalooatlase abil NATO-sse ja Varssavi Lepingu Organisatsiooni kuulunud või neutraalsete riikide märkimine (VI_1).

Lihtsate ülesannete osas pidasid õpetajate seisukohad paremini paika, kolm viimati nimetatud ülesannet olid kõige väga kõrge keskmise lahendatusega. Eesti ajalugu puudutavatest ülesannetest esimene ülesanne vabadussõja kohta lahendati eksaminandide poolt pigem keskmiselt, sooritusprotsendiks oli 75,7%. Teine Eesti ajalugu puudutav ülesanne isikute ja mõistete kohta oli paremini lahendatud, keskmiselt 88,9%.

Ajaloo 2016. aasta lõpueksamit võib pidada õnnestunuks. Eksami keskmine hinne näitas, et eksam osutus sooritajatele jõukohaseks ning suuri ootamatusi tulemustes ei esinenud. Õpetajate tagasiside ja infopäevadel kuuldu põhjal võib väita, et paljusid õpilasi hirmutab ajaloo eksamist eemale arutluse kirjutamine ning see on kindlasti ka üks oskus, mille arendamisele õpetajad võiksid tundides rohkem aega pühendada. Samuti oleks oluline arendada õpilastes just oskusi ja pädevusi, mitte nii palju konkreetseid faktiteadmisi; viimased võiksid jääda pigem toetavaks, mitte eesmärgiks omaette.

Suur tänu kõikidele õpetajatele, kes leidsid pärast eksamit aega ning vastasid tagasiside küsimustikule. Loodetavasti on järgnevatel aastatel vastavaid õpetajaid enam ning sellest tagasisidest saavad eksamitöö ja hindamisjuhendi koostajad õppida ning tulevikus veelgi lapsesõbralikumalt eksamit pakkuda.